

PAROCHIE TERJODEN (5)

Monseigneur,

"Over 2 à 3 jaar was er spraak de nieuwe parochie van Terjoden in te richten, deels uit Erembodegem, deels uit Haeltert en deels uit Nieuwerkerke. Wij stonden voor eene nieuwe zaak en begrepen er het voordeel niet af. En zoo als wij nu reeds ondervonden hebben heeft men ons alsdan veel leugens wijsgemaakt. Daarmede hebben wij ons alsdan laten misleiden, en teekenden eene petitie om aan d'ander parochie te blijven, die petitie zooals het nu zeer wel gekend is was door den Onderpastoor in de hand gestoken, en te Nieuwerkerken ook door den onderpastoor. Door de laffe handelwijze van die twee onderpastoors bleven wij van d'ander parochien en 't werk van Monseigneur was maar half voltrokken. Twee jaren zijn meer dan voldoende om de groote voordeelen eener nieuwe parochie te verstaan, en om de schandige handelwijze af te keuren van die ons misleid hebben, wij zien nu die scholen nevens onze huizen staan, alle kinderen groot en klein kunnen ter school gaan. Indien wij aan de nieuwe parochie toebehoorden we zouden het geluk hebben onze kleine kinderen bij de deur ter school te kunnen zenden. Daarom Monseigneur hebben wij allen te samen U een smeekgeschrift gezonden om ons te willen voegen bij de nieuwe parochie ; maar ziet nauwelijks is die petitie naar U gezonden of wederom, men wil ons tegenwerken. Mijnheer Ronse (onderpastoor te Haeltert) heeft hier nog eens eene petitie doen ronddragen om wederom aan Haeltert te blijven, uit vrees voor de bedreigingen die hier en daar gedaan worden, van werk, huis of land - bewijs - daardoor zijn er wederom eenige handteekens. Maar wetende Monseigneur hoe wij over 2 jaar misleid waren, en hoezeer we nu verlangen aan de nieuwe parochie te zijn, tot ons voordeel en geluk en bijzonder voor onze kleine kinderen, zoo verhoppen wij Monseigneur dat gij nu uw werk zult voltrekken, en zoo zullen de huisgezinnen in den omtrek van Terjoden tevreden zijn. Dit heeft veel nadeel gedaan aan de verkiezingen, en aan de achting voor de priesters. En 't kwaad door de misleiding gesticht zal weldra hersteld zijn, want met de hoop welhaast voldoening te bekomen, Monseigneur blijven wij met den diepsten eerbied, uwe nederige onderdanen.

De inwoners van Terjoden Haeltert.

Haeltert den 18 October 1908"

(A.B. nr. 41)

Het hek is nu helemaal van de dam. Voor pastoor De Pessemier is het welletjes geweest. Hij kruipt nu zelf in de pen, met een heel andere ingesteldheid en op een heel andere toon dan twee jaar eerder, toen hem door de bisschop om zijn mening werd gevraagd. Blijkbaar kan hij zich gemakkelijker kwaad maken in de andere landstaal. We vertalen opnieuw naar best vermogen.

"

Haeltert 20 oct. 1908

Monseigneur,

We meenden de afscheiding van het gehucht Zwarthaar, dat paalt aan Ter-joden Erembodegem, definitief geklasseerd. Na twee jaar steekt deze ongelukkige kwestie opnieuw de kop op.

Twee verzoekschriften voor en tegen werden naar het bisdom gestuurd. Twee vijandige kampen dus, een kleine burgeroorlog, ten nadele van deze rustige wijk. Gedaan met de godsdienstige en zelfs politieke rust. O.. wat is dat alles spijtig. Aan wie de schuld? De ondertekenaars vóór zijn merendeels vreemden, zonder plaatselijke familiale band, zonder herinnering aan de goede werken onzer kerk, onzer vrije scholen, en die geen verbondenheid hebben met onze moederkerk. Ze gebruiken het lachwekkende voorwendsel dat alles, kerk en school, gemakkelijker bereikbaar is binnen de 5 à 12 minuten. Ziedaar hun ganse bewijsvoering. Anderzijds, onze oude families, ondertekenaars van het tegen, beschermers van onze kerk, weldoeners van onze vrije scholen en andere sociale werken, zijn erg verontwaardigd over de heropening van deze ongelukkige kwestie, opgeworpen door de vreemdelingen, onverschillig voor alle kultuur.

Ik duw noch links noch rechts, Monseigneur, maar na 26 jaar noeste arbeid in deze parochie geloof ik enig recht, behoudens respekt, te hebben me bij deze gelegenheid als verdediger uit te roepen van de niet-vreemdelingen. Verdediger en warme aanhanger van de trouwe zielen die me tot hiertoe altijd gesteund hebben. Ik meen dat men er goed aan zou doen deze kwestie in de kartons van het bisdom te laten slapen, kwestie die deze keer zware godsdienstige en politieke gevolgen zou kunnen hebben. Gelet op een precedent zou een andere wijk, naar Kerksken toe, hetzelfde kunnen eisen. Op deze wijze kan men de ~~moie~~ parochie van Haeltert wurgen.

Ik hoop dat dit nooit gebeurt. Ik durf uw Hoogwaardigheid bidden de te grote ijver van een naburige pastoor, die zich schijnt te haasten om zijn parochie af te bakenen ten koste van de andere, te temperen. Mogelijk heb ik ongelijk deze laatste gedachte te uiten. Ik schrijf U datgene wat ik van alle kanten hoor. Aanvaard, Monseigneur, met mijn diep respekt, mijn eerbetuiging en gevoelens van waardering.

uw nederige dienaar
Eugeen De Pessemier
pastoor "

(A.B. - nr. 42)

Met de vreemdelingen, waarvan in bovenstaand schrijven sprake, wordt hoogstwaarschijnlijk in eerste instantie bedoeld :

- a) de brouwer, Van Frachen - eigenlijk zijn het twee broers afkomstig uit het Brusselse, die zich hier toen gevestigd hadden.
- b) Dr. Demade, afkomstig uit Moeskroen, maar als geneesheer te Brussel gevestigd, die hier een kuuroord had voor het herstel of tot rust komen van zijn patiënten. Franssprekend, was hij nochtans een fervente democraat en steunde de-toen van de katholieke partij (Woeste) en door het bisdom (Mgr. Stillemans) fel bekampte-priester, Adolf Daens. Vandaar ! Toen ze de eerste petitie tekenden om bij Haaltert te blijven, zal hun handtekening voldoening hebben geschonken. Toen ze zich later bedachten werd het anders. Naast hen zijn er inderdaad ook nog enkele anderen die zich in de loop der laatste jaren hier zijn komen vestigen.
Er is ook nog een huisvader die zijn opgekropt gemoed persoonlijk wil luchten bij de hogere kerkelijke instanties.

"Haaltert den 27 October 1908

Aan Zijne Hoogweerdigheid Monseigneur Stillemans, Bisschop van Gent

Hoogwaarde Heer,

Ik ben een nederige werkman. Ik bemin mijne lieve vrouw en mijne zes lieve kinderen. Ik bemin alle menschen. Ik bemin Gods wonderbare Schepping en Zijne lieve en aangename natuur. Maar wat ik niet kan beminnen, 't is de hardnekkige, zelfs woedende houding en werking van hoofdzakelijk die mannen, die ingelicht en aangevoerd door de belanghebbende overheid van Haaltert, en die geene kinderen gehad, of er geene meer hebben die naar de schole gaan, en die hun uit al hunne krachten verzetten, tegen de geestelijke verbinding van onze wijk Zwarthaar-Statie aan de nieuwe parochie van Terjoden.

Hoogwaarde Heer, hoe is dat toch mogelijk ? Onze wijk handelt en wandelt, leeft en beweegt dagelijks met Terjoden. In melkerij en veeverzekering zijn bedoelde mannen ingeschreven ; terwijl nochtans de melkerij van Haaltert staat, van 2 tot 400 meters langs de voorkant van de kerk en de school : Ze doen met Terjoden hunne aankopen van veevoeder en chemieke vetten, voor hun gemak en profijt. Onze werklieden zijn aangesloten bij den onderlingen bijstand van Terjoden ; de 3/4 der inwoners van onzen wijk gaan naar Terjoden naar de mis, te biechten en te Communie ; die hunne eerste Communie gedaan hebben gaan naar Terjoden naar de Zondagsschool en Congregatie, nu in de volle strijd zijn de tegenstrevers weggebleven uit schaamte ; wij maken met een deel van Terjoden eene enkele gebuurte uit, en doen samen de rozenkrans voor de overledenen, en dragen ook malkanders lijken naar het kerkhof. Verleden winter deed de ieverige schoolmeester-koster ook nog avondschool : en de tegenwerkers der verbinding en hunne

zoonen kwamen op de eerste banken zitten ; alles, alles, alles, met Terjoden, terwijl wij met Haaltert om zoo te zeggen vreemd zijn.

Hoogwaarde Heer, van waar dan toch die tegenkating ? Zij steken het niet weg en zeggen het luid : ze hebben de kerk van Haaltert helpen bouwen en nu zouden zij deze van Terjoden ook moeten helpen zetten ! Voor eerst ze zullen waarschijnlijk aan deze van Haaltert niet veel gedaan hebben, het waren toen nederige werkmensen en daarbij niet zeer kerksgezind ; en ten tweeden, nu dat ze welstellende lieden geworden zijn en nogal hoogmoedig, zouden ze gaarne zooveel aan de kerk geven als andere burgers huns gelijken van Terjoden en dat kan over hun harte niet, daarin en daarin alleen is gans hunne tegenwerking besloten.

Verders zijn er nog 5 en 6 onverschilligen van onzer wijk die hunne kinderen in het pensioonaat zetten, of er geene hebben. De overgroote meerderheid onzer vraagt uitdrukkelijk de geestelijke verbinding met Terjoden.

Hoogwaarde Heer, hoe kan het anders ? Onze kinderen, midden onze wijk gerekend, moeten naar Haaltert minstens 30 minuten gaan naar de schole ; des winters door de bijtende koude en des zomers door de bange warmte ; en naar Terjoden midden de twee scholen, slechts vijf minuten en hoe gemakkelijk en voordelig zou het ook niet zijn voor de leerlingen der eerste Communie, maar aan dat alles zijn die mannen onverschillig. Maar op Haaltert geboren en opgevoed en op vreemden grond begraven worden, dat is erger ; zo luidde hunne petitie van over drij jaar.

Hoogeerwaarde Heer, niemand onzer wijk, hoegenaamd niemand, heeft het minste verplichtend nadeel dat wij geestelijk Terjoden worden, en velen zouden er geestelijk en stoffelijk voordeel bij winnen ; ik persoonlijk heb zes kinderen waarvan de vier oudste ter schole gaan ; mijn nevengebuur heeft er vier, mijn andere naaste gebuur heeft er ook zes, dan nog een andere die er tien heeft, nog andere met drij, en andere met minder, en wij allen wonen van 50 tot 300 meters van de schole Terjoden.

Hoogwaarde Heer, Ik sluit mijn brief. In den naam van al de inwoners van Terjoden die eene gelukkige uitspraak van Ued. verwachten, en die ons in hunne armen zullen ontvangen ; in de naam onzer vrouwen, onze kinderen, en hunne nakomelingen ; in de naam van alles wat ons lief en duurbaar is, in de naam van Uw priesterharte die zoo goed is voor de kleine kinderen, in de nederigste en eerbiedigste houding vragen en smaken wij Ued. de geestelijke verbinding van onzer wijk Zwarthaar-Statie aan de nieuwe parochie van Terjoden.

Uw ootmoedige diocesaan

(A.B. - nr. 43)

A(dolf) Temmerman."

(geen familie van ondergetekende)

Protest Nieuwerkerken

Uit een paar brieven van de aanhangers vóór aansluiting bij de nieuwe parochie, vernamen we tussendoor dat er ook in Nieuwerkerken verzet was geweest vanwege de parochiale priesters tegen het oorspronkelijk ontworpen plan dat er in voorzag dat de wijk Dries, voor wat het geestelijk bestuur betrof, tot die nieuwe parochie zou behoren. Nochtans (en dat heeft ons ten zeerste verbaasd) was daaromtrent geen spoor te vinden in het dossier van Terjoden in het Bisschoppelijk Archief. Werd dit misschien om de een of andere reden bij dat van Nieuwerkerken geklasseerd ? We kunnen niet eindeloos doorgaan.

We kregen echter wel iets in handen dat getuigt van eenzelfde heftig verzet als in Haaltert. Het betreft een artikel in 1956 - jaar van de viering van het half-eeuwfeest van de St.-Jozefsparochie - verschenen in het trimestrieel tijdschrift van Nieuwerkerken : "Liniaal" - jaargang 5 - nr. 1 - blz. 15. Het is wat in de toelichtende tekst een "pittoresk" gemeenteraadsverslag genoemd wordt.

"De gemeenteraad, gezien den brief des Heeren Arrondissements Commissaris in dato 31 augustus ll. boek B nr. 2.187 waarbij den gemeenteraad aanzocht wordt te beraadslagen over het ontwerp van oprichting eener hulpkerk te Terjoden Erembodegem ; Gehoord de stellige verklaringen der leden van den raad welke het gehucht Dries bewonen en bijgevolg best geschikt zijn om den wil der inwoners van den wijk uit te drukken en waaruit blijkt dat ter uitzondering van één huisgezin, alle de andere zich met kracht er tegen verzetten om geestelijk van Nieuwerkerken afgescheiden te worden zoodanig dat de vrees uitgedrukt wordt dat er velen zouden zijn die van hun kristelijke plichten zouden afwijken, moesten zij ze te Terjoden gaan vervullen ; Overwegende dat onze kerk juist in 't midden der gemeente gelegen, hoogstens op eenen afstand van 20 minuten van de verst afgelegen huizen verwijderd is, en dat zelfs het grootste gedeelte van den Dries zoo ver van de op te richten kerk te Terjoden afgelegen is, als van deze te Nieuwerkerken ; Overwegend al de moeilijkheden welke hieruit zouden voortvloeien voor de inwoners dier wijk in 't vervullen hunner wettige plichten van de Burgerlijken Stand; In aanmerking nemende de gegronde tegenkanting en de algemeene misnoegdheid der belanghebbende inwoners ; Besluit den raad met eenparige stemmen een nadeelig advies uit te brengen voor wat aangaat de bijvoeging van den wijk Dries aan de hulpkerk van Terjoden."

(verslag van 8 september 1905, Burgmeester E. Baeten)

Het laat vermoeden dat met het uitzonderingsgezin de familie Gustaaf Sterck en zusters bedoeld werd. Dezen zouden bereid geweest zijn kosteloos grond af te staan bestemd voor een kerkhof voor de nieuwe parochie, gelegen ergens achter de huidige kerk. Ze waren dus voor. Wegens het verzet van de toenmalige pastoor van Nieuwerkerken ging dit niet door.

(mondeling meegedeeld).

De Storm woedt

Een laatste schrijven, betreffende de bedoelde Haaltertse wijken, hielden we in petto omdat het antwoord van de bisschop op deze zijn uiteindelijk besluit inhoudt. Het betreft een kort samenvattend schrijven van baron de Bethune.

"

2 december 1908

Monseigneur,

Op verzoek van Mr. Van Frachen, brouwer te Haeltert Terjoden heb ik de eer een aanvraag te ondersteunen bij Uwe Hoogwaardigheid van de inwoners van de wijk Terjoden, die alhoewel behorend tot de gemeente Haeltert wensen aangehecht te worden bij de parochie van Erembodegem Terjoden.

Het is juist dat daar, in de nabijheid van het station van Haeltert, een kleine agglomeratie bestaat uit een 30 tal gezinnen die ver verwijderd zijn van de kerk te Haeltert, terwijl de nieuwe kerk veel dichterbij zal zijn. Deze agglomeratie maakt in zekere zin integraal deel uit van de wijk Terjoden waarmee ze een geheel vormt.

Aanvaard, Monseigneur,.....

(A.B. - nr. 44 - Fr)

Louis de Bethune"

Ook dit formele schrijven kan de bisschop niet meer beïnvloeden. Het antwoord luidt kort en beslist :

"Mijnheer de Baron,

Ik heb uw achtbaar schrijven van 2 december ontvangen. Het projekt in kwestie ontmoet ernstige en krachtige oppositie. Het zou u inopportuun en gevaarlijk zijn het probleem in de huidige omstandigheden aan te snijden.

Uw toegewijde in Jezus Christus"

(A.B. - nr. 44 - Fr)

(ontwerp, geen handtekening)

Aan tijdsgebonden, gepassioneerde litteratuur is er in dit dossier geen gebrek. Na zoveel jaren, in gans andere tijd, kan men er om glimlachen, er zelfs plezier aan beleven, vooral wanneer men zich nog enkele van de spelers in dit landelijke drama duidelijk kan voorstellen. Maar toen, toen kon men spreken van een storm die door die kleine gemeenschap woei.

Na de beslissing van de bisschop, die zich aan geen gemeentegrensoverschrijdende of parochie-herschikkende maatregelen waagde, kwam die storm langzaam tot bedaren. Ontegensprekelijk was en bleef het een feit, door iedereen te konstateren : de overgrote meerderheid der inwoners van de wijk Zwarthaar, in mindere mate deze van de Stationsstraat, vervulden hun godsdienstige plichten in de kerk van Terjoden. Voor hen was de kortste en schoonste weg de Ninovestraat. Voor de inwoners van de wijk Dries van Nieuwerkerken, bleek ook de voorlopige kerk van Terjoden de grootste aantrekkingskracht uit te oefenen. De hulpkerk liep iedere zondag nokvol. Er moest een klaslokaal mee ingeschakeld worden dat, door een open luik en deur, zicht bood op het altaar. Ook de latere nieuwe kerk zou telkens vollopen. De kinderen van de betrokken wijken die daar school liepen, deden er later, op zevenjarige leeftijd, hun eerste kommunie. De twee jaar voorbereiding tot de plechtige kommunie werd er eveneens gevolgd. De laatste voorbereiding - de zeven weken - evenals de plechtige kommunie zelf moesten in de eigen parochiekerk plaats hebben.

Omdat pastoor De Paep daar iedere zondag de mensen uit de niet-aangesloten wijken in zijn kerk zag zitten waarrond zoveel heibel was ontstaan, lijkt het ons zeer begrijpelijk dat hij die liever aan zijn eigen parochie had toegevoegd gezien. Dat hij dit al eens naar voren bracht als het onderwerp werd aangeroerd, dat zal wel. Dat hij zich zelf echter ooit voor een echte hetse leende, dat geloven we niet. Dat de leden van de kerkfabriek en andere promotors van de parochie hun invloed bij sommige mensen gebruikten, dat zal ook wel. Maar dit gold voor de beide partijen. Noch de pastoor, noch de bisschop, konden dit in de hand houden.

De storm luwde, maar pastoor De Paep zou nog aan andere stormen het hoofd te bieden krijgen. Speelbal van dit triestige spel, was hij toen reeds als het ware een geïsoleerd priester.

Mevr. De Waegeneer-Temmerman.

UIT DE STATUS ANIMARUM VAN KERKSKEN

In 1845 moet er een bisschoppelijke verordening geweest zijn voor een algemene telling van de inwoners der parochies.

In die tijd was E.H. Van Hoeymissen, pastoor te Kerksken.

Geboren in Uitbergen op 24 maart 1796

Gewijd op 4 dec. 1823

Onderpastoor te St.-Niklaas, Kortrijk en Moerzeke

Pastoor benoemd te Kerksken op 11 nov. 1832

Aldaar overleden op 8 maart 1887.

Onderpastoors waren in 1847 : J. De Vos ;

van dec. 1847 tot 6 sept. 1855 J.B. Mertens

Na 22 dec. 1855 D. Van Bellingen.

De "Status animarum" is een opsomming van de inwoners in gezinsverband en in volgorde van de woningen per gehucht.

Gegevens waren : naam, voornaam, geboortedatum, datum van eerste communie en datum van vormsel

Levensstaat, beroep, geletterd of niet, bemiddeld of behoeftig, dus een demografische studie van de ganse parochie.

Deze "Status Animarum" berust op de pastorie.

1e wijk : Dorp	57 huizen	334 inw.
2e wijk : Berg	71 huizen	403 inw.
3e wijk : Driehoek en Terlicht	39 huizen	220 inw.
4e wijk : Landlede	18 huizen	81 inw.
5e wijk : Boekent	<u>48 huizen</u>	<u>236 inw.</u>
	193 huizen	1274 inw.

Deze 1274 inwoners (in 1845) waren verdeeld als volgt :

684 mannen	590 vrouwen	
260 ongeh.	488 gehuwd	60 wed.

Ter vergelijking :

Aalst in 1850 : 8982 mannen, 7788 vrouwen

Denderhoutem in 1850 : 1722 mannen, 1681 vrouwen : totaal 3403 inw.

Haaltert in 1850 : 1801 mannen, 1588 vrouwen : totaal 3189 inw.

Heldergem in 1850 : 456 mannen, 474 vrouwen : totaal 930 inw.

Kerksken in 1850 : 665 mannen, 585 vrouwen : totaal 1248 inw.

De Vormelingen in 1830.

In vergelijking met de "Status Animarum" van Erpe :

In Erpe waren er 436 huisgezinnen met 1109 mannen, 1075 vrouwen = 2184,

In 1830 waren er 623 vormelingen : bijna 1/3 van de Erpenaren kregen in 1830 het vormsel toegediend door de nieuwe Gentse bisschop Mgr. J.F. Van de Velde (1829-1858).

In Kerksken werden gevormd in 1829 : 7 mannen en 10 vrouwen, dus 17.

In 1830 waren er 331 vormelingen.

De Internationale toestand rond 1813.

Napoleon Bonaparte riep zichzelf op 3 nov. 1799 uit tot Eerste-Consul van Frankrijk. Tussen hem en Paus Pius VII werd een concordaat gesloten. De Eerste-Consul benoemde de bisschoppen en de paus bekrachtigde deze benoeming. In 1804 werd Napoleon tot Keizer gekroond. In 1808 werden de Kerkelijke Staten door de legers van Napoleon veroverd. Paus Pius VII werd gevangen gezet. Sinds 1807 werd het Bisdom Gent geleid door de uit Frankrijk afkomstige Monseigneur Prins de Broglie. Deze verkoos de partij van de paus, werd ook opgesloten en moest ontslag nemen. Het zou tot 1829 duren eer er een nieuwe bisschop was.

Lijst der Bisschoppen van het Bisdom Gent :

- Mgr. De Broglie, Prins, geboren in 1766. Bisschop 1807-1821.
- Mgr. J. Frans van de Velde 1829-38.
- Mgr. Ludovicus Josephus Delbeque 1838-64.
- Mgr. Bracke op 1 juli 1889 in Denderleeuw overleden.
- Mgr. Stillemans 1889-1916.
- Mgr. Seghers 1917-1928.
- Mgr. Coppieters 1928-1947.

Vormelingen te Kerksken :

1810	51 mannen	56 vrouwen	totaal 107
1830	196 mannen	156 vrouwen	totaal 352
1835	60 mannen	46 vrouwen	totaal 106
1840	64 mannen	51 vrouwen	totaal 115.

Het moet een belangrijke dag geweest zijn in 1830 te Kerksken wanneer 352 inwoners werden gevormd. Mannen met hun vrouw en soms met hun kinderen. Vooraf waren in 1829 reeds 17 personen gevormd, waarschijnlijk in een naburige gemeente.

De eerste Communie gebeurde gewoonlijk op de leeftijd van 11 of 12 jaar.

De Geletterdheid te Kerksken.

In de Status Animarum van Kerksken wordt niet, zoals voor de andere parochies, "bemiddeld of behoeftig", vermeld.

De staat van "geletterdheid" wordt wel vermeld en dit voor 958 inwoners, maar niet voor de overige 316.

Welke normen heeft de pastoor gebruikt ? Waarschijnlijk "lezen en schrijven" en hij vermeldt "ja" of "neen".

Soms aarzelt hij en noteert "n."

Bij de mannen zijn er 351 geletterden en 214 niet-geletterden.

Bij de vrouwen 141 tegen 252.

Als oorzaak van de achterstand bij de vrouwen weten we dat het klooster nog niet was opgericht. Anderzijds waren er twee onderwijzers :

- DE WAEL BERNARDUS geboren te Kerksken op 26 mei 1788 en wonende in den Berg. Hij was de zoon van Adrianus de Wael (°1821) en Judoca Bockstal (+7 aug. 1791, 36 j. oud). In 1845 had hij twee nazaten : Maria-Theresia de Wael (°1821) en Franciscus de Wael (°1841).
- VAN LANDUYT CAROLUS (°1812), gemeenteonderwijzer. Hij was gehuwd met Seraphina van den Berghe (°1819). Hij woonde op het Dorp naast het huis van Joannes-Bapt. Van Wijndale (°1775), koster en onderwijzer, die gehuwd was met Antonia van den Berghe en zo eveneens familie van de vrouw van Carolus van Landuyt.

	Inwoners	"ja"		"neen"	
1e wijk	334	114	34 %	85	25 %
2e wijk	403	137	34 %	166	41 %
3e wijk	220	96	44 %	77	35 %
4e wijk	81	18	22 %	38	47 %
5e wijk	236	55	23 %	100	42 %

Uit de vorige tabel leren we dat de ontwikkeling verschilt naargelang het gehucht. Op het Dorp en in den Berg is het 34 %. Op de Driehoek en Terlicht 44 %. Maar in Landlede en Boekent zakt het tot 22 %. Deze gehuchten zijn ook verder afgelegen van de beschaving.

In de bevolkingspiramide met het aantal geletterden volgens tienjarige perioden, zien we weinig verschil. Tijdens de 80 jaar 1765-1845) zullen de onderwijsmogelijkheden even groot geweest zijn.

In de "Sociale Geschiedenis van het Vlaamse Volk" van Chris Vandenbroeke staat een hoofdstuk over de geletterdheid van de plattelandsbevolking. De datum van de eerste communie lag in de 18e eeuw op 14 of 15 jaar. In de 19e eeuw daalde deze tot 11 en 12 jaar. Eenmaal de communie gedaan werd men meteen in staat geacht volledige arbeid te verrichten. De kinderarbeid ligt in nauw verband met de alfabetiseringsgraad. Welstand en geletterdheid zijn eveneens nauw verwant. Een algemeen

overzicht van de geletterdheid voor gans de bevolking werd voor het eerst opgenomen in de bevolkingtelling van 1866. Meer gegevens liggen ook vervat in de conscriptielijsten.

Sinds 1778 gold de wet dat alle akten door de betrokkenen moesten ondertekend worden. Ook huwelijkslijsten in de parochieregisters. In België waren nauwelijks de helft van de mannen en een derde van de vrouwen in staat hun naam te schrijven.

Bevolkingspiramide van 1760 tot 1845
met aantal "geletterden" volgens periode

tot	M.	Vr.	Totaal	
1760				
1765	6	4	= 10	
1770	5	4	= 9	<u>Geletterden</u> (+ 15 jaar)
1775	12	6	= 18	<u>aantal</u>
1780	22	12	= 34	34 = 48 %
1785	14	9	= 23	
1790	16	16	= 32	19 = 35 %
1795	24	22	= 46	
1800	37	33	= 70	43 = 37 %
1805	50	37	= 87	
1810	50	35	= 85	68 = 40 %
1815	53	43	= 96	
1820	60	45	= 105	92 = 46 %
1825	60	51	= 111	
1830	62	57	= 119	114 = 50 %
1835	71	59	= 120	
1840	69	59	= 128	
1845	61	49	= 110	

Robert Lievens.

Bron : "Status Animarum 1845. Parochiaal archief - Kerksken

PACHTEN EN PACHTERS TIJDENS HET OUD REGIME TE DENDERHOUTEM

Alle studies over de bezittingen der voormalige St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen geven indrukwekkende getallen over de hoeven, akkers, weiden, bossen, molens, renten enz. Deze waren over vele dorpen verspreid, o.a. Geraardsbergen, Denderhoutem, St.-Maria-Lierde, Schendelbeke, Aspelare, Voorde, Silly en vele andere dorpen (1).

Die eigendommen kwamen noodzakelijk voort uit schenkingen aan de abdijs gedaan in vroeger tijden. Reeds van in de XIe eeuw (stichting der abdijs in 1081) deden graven en heren giften aan St.-Adriaans.

Ook te Denderhoutem bezat de abdijs tientallen ha landbouwgronden en weiden.

Zelfs de grote hoeve van "Daerachter" behoorde haar toe. (2)

Reeds vóór 1410 zou deze hofstede aan de monniken toebehoord hebben. Veel pachters van die hoeve zijn gekend dank zij de renteboeken van de abt. Wij laten een lijstje volgen van pachters die te Denderhoutem akkers huurden van die Geraardsbergse abdijs en er uiteraard pacht voor betaalden. We nemen er de lijst van 1734 uit.

De waarde der goederen in natura werd toen als volgt berekend :

1 zak evene (=haver) = 8 st(-uivers) ;

1 cappoen = 16 st.

1 hoen = 7 st.

1 gans = 18 st. Men rekende toen met ponden, onderverdeeld in stuivers en deniers.

Pieter Praet ; (zoon Adriaan) : 4 p. 16 st. 3/4 d.

Passchier Meganck ; (zoon Jan) : 4 p. 9 st. 0 d.

(over de jaren 1732 en 1733)

Cornelis Taelman : 9 st.

Cornelis Van de Putte : 12 st.

id. voor een ander perceel : 17 st. 3/4 d.

Pieter De Spiegheleire ; (over 1733 en 1734) : 1 st.

Pieter Cobbaert ; (over 1732) : 9 st. 1/4 d.

Joos Faut : 1 p. 4 st. 1/2 d.

id. (ander perc.) : 16 st.

Antonius Op de Cam liet zijn land over aan Corn. V.d.Stock : 18 st. 1/2 d.

Andries Vareman : 1 p.

-----
(1) Zie het "LAND VAN AALST" ; XVIIIe jg. nr. 1 en andere studies

(2) Meer details over deze verdwenen hoeve bij E. Soens : "Abdijs Sint-Adriaan te Geraardsbergen". 1914.

Antonius Op de Cam liet zijn land over aan Corn. V.d.Stock : 18 st. 1/2 d.
 Andries Vareman : 1 p.
 Jan Schoonjans : (1733) ... ?
 Cornelis Van der Steene : 17 st. 1/2 d.
 Jan Van Sinay : (1733) 3 p. 19 st. 3/4 d.
 Gillis Van Snick : 6 st.
 Pieter Praet (zoon Cornelius) : 9 st.
 de Weduwe Antoon Step .... ?
 Jan Van den Stock : drij cappoenen, in specie geldt : 3/4
 Cornelis Muylaert, Michiel Van den Stock en de weduwe van Pieter Carman,
 samen (voor 1733) : 2 capp. = 1 p. 10 st.
 Gillis Van der Linden (voor 1732) : 4 p. ; (voor 1733) : 3 p. 12 st.
 Adriaen Van Landuyt (1733) : 12 st. (1734) : 13 st.
 Laurens De Vuyst (nu de weduwe) : (voor 1732) 2 p. 16 st.
 de weduwe Joos De Wals (voor 1731 en 1732) : 1 p. 17 st. 1/2 d.
 Adriaen Van Weyenberghe (1733) : 1 p. 13 st.
 Laurent Suenart : drij capp. in specie geldt = 10 st.
 Pieter Van Malder : 16 st. 1/2
 Cornelius Steppe : 14 st. 1/2
 Pieter De Coene (1732) ; 1 hoen voor 2 jaeren, in geldt = 2 p. 16 st. 1/4
 Adriaen Kieckens (1733) : 15 st.
 Adriaen Meganck (1731) : 16 st.
 de weduwe Cornelis Van de Palt (nu d'oirs) voor 1733 : 1 hoen = 6 st.
 Judocus Goubert (1732) : 1 p. 4 st.
 de weduwe Jan Goubert (1732) : 17 st.
 Jan Muylaert (1733) : 4 capp. = 2 p. 13 st.
 Judocus Van Overstraete (1732-1733-1734) : 2 p. 8 st.
 Adriaen Doolaege endé Lieven Lauwereys (1731 - 1732) : 6 p.
 Jan en Jacobus De Cock : 2 p. 15 st.
 de weduwe Geert de Geyter : 6 st.
 Pieter De Clercq (1731 - 1732) : 7 st. 8 d.
 Judocus Van Muylem : 3 p. 0 st. 1/4 den.
 Jacobus De Cock (zoon van Pieter) : 2 p. 1/2 st.

 De totale som bedraagt dan : 78 p. 4 st.
 ("van dese folio 12 stuyvers voor drinckgeldt : 12 st. ; blijft : 77 p. 12 st.")

N.B. Hier werden alleen de pachters vermeld die effectief hun huurgelden zijn
 komen betalen. Meerderen kwamen niet opdagen (slecht bij kas ?) en vinden we
 terug de volgende jaren. Tot slot volgt nog de

"MELDING DER ONTVANGSTDAGEN". Boven : het rond zegel ; "FLANDRIAE", 1734
2 stuyvers

"Men gebied ende laet weten aen ighelijck dat men van weghens den Eerweerden Heere Prelaet binnen Geertsberghen sal sitdagh houden binnen deze prochie van denderhautem ten huyze van Sieur Adrianus Van Londerseel woonende ontrent de Kercke van Ste Barbara (1) donderdagh toecomende wesende den vijf- Xber van neghen tot elf uren voor noene en van twee tot vier uren naer noene, item vrijdagh den 28° van acht tot thien tot het ontfanghen van heerlijcke en cheyns renten en over den schoeft aldaer waer naer een ider aen de selve subject seynde sikh kan reguleren oock sal men de verachterde jaeren moeten in gelde betaelen. elck seght het voorts".

"Den erfmeyster van denderhautem relatteert een diergelijck kerckgebodt als dit bovenschr. gepubliceert ende geaffixeert te hebben op den 23 ende 26ste Xbre 1734 ten uytcommen van volcke uyt den godsdienst der hoogmisse ter plaetse ordinaire.

Mij toirconden desen 27ste Xbre 1734.

(get. de Sadeleer)"

-----

(1) De patroonheilige moet natuurlijk Sint-Amandus zijn.

E. HUYLEBROEK

ONZE STREEKTAAL ONDER DE LOEP (2)

Ongerijmdheden en Curiositeiten

Hoe ondoordacht de volkstaal soms met begrippen omspringt, hoe weinig ze zich aan de logica gelegen laat illustreren de volgende voorbeelden.

- "plaats" is volgens de regel "plosj" ; in Haaltert is de dorpsplaats "de plèsj"
- "de aap komt uit de mouw" klinkt in het dialect "d'n oup komd outj de maa", (klanken aa en ou verwisselen van plaats)
- idem voor "houtzaag - aatzoug"
- AN-"aardig" is "mooi, lief". "Oërdeg" is bij ons wat anders
- "loos" betekent "zonder" ; maar wat dan met droëloeës" ? (moet zijn "droërig"). En omgekeerd : ènjelek rouëk (hier past "ènjeloeës")
- "kleur" biedt twee dialectmogelijkheden : kaleer en kleer. Maar het eerste is onzijdig (z'eed e goe kaleer), het tweede vrouwelijk ('t es 'n schoeën kleer)
- men zegt "woen'n" (wonen), maar woeënplosj" (woonplaats)
- "gewoon" : wordt "gewoen" (gewend) of "gewoeën" (alledaags)
- een braadspit is "e spit", maar een spitvoor is "e spèt"
- een Rus is "ne Ris", maar een rus (graszode) is "ne rès"
- "schoeffel'n" betekent "afpingelen" ; een "schoeffelink" is een uitbrander
- AN-tweelingwoorden lopen uiteen in het dialect :
  - kever - kever, maar lever - lêver
  - zegenen - zèger'n, maar regenen - rêger'n
  - kracht - kracht, maar vracht - vrecht
- AN- drielingwoorden :
  - woord - woord, moord - moeërd, koord - koeëre
- vroeg (bijwoord) korte oe : wordt "vrig"
- vroeg (werkwoord) lange oe : wordt "vrieg"
- kantine wordt kantien, machine - machien, cabine - kabien, e.a.
  - Waarom dan niet : gabardien, vazzelien, pralien, mandolien ?
- Itolj'n (Italië), Sponj'n (Spanje) ; waarom die meervoudsvorm ?
- winden : als werkwoord geeft het "wènn'n", als substantief "winj'n"
- oorlog : waarom niet "oeërlog" ? (oeërsprong, oeërzouk, e.a.)
- ouder (vader of moeder) : "aar"
  - ouder (leeftijd) : "our"
- "bedinj'n" (bediende) krijgt warempel de meervoudsvorm
- dokter - dokto^oor (e-oo), maar omgekeerd : past^oor - paster (oo-e)
- "vrienden" verliest de d (vrinj'n), "vriendin" niet (vrinj'din)

- Wee u ! wat blijft er van over in "Wieja !" ?
- sport (van een ladder) wordt "spèt", maar voetbal blijft "sport"
- ".uw" wordt altijd "..aa of ..aag" (ruw-raa, duw-daag)
echter niet "zwaluw-zwoëlaa"
- "vinger" heeft twee uitgaven : vinger en vinjer
- Woensdag - Goesjtag, waar haalt men die g vandaan ?
- in de regel verandert ts in sj (botsen - bosj'n, kaats - kosj)
"iets" en "niets" doen er niet aan mee : "iet" en "niks" in de plaats
van "isj" en "nisj"
- "Hij laat" en "hij staat" worden zo verschillend in het dialect : "a lotj"
en "a stoët"
- "ui" van "bui" wordt "oë" in "vieze boë", of "ouës" in "mèjertsche bouës"
- let op het klankverschil in "kerksken" (verkleinwoord van "kerk") en "Kèsken"
(gemeentenaam)
- zegt de Haaltenaar : ik bentj wiste zeggen, a endj wist'n oël'n. "Wist'n" ?
Volt. deelw. van "zijn" ?
- verkleinwoorden van "beeld" : bèljeken (postuurtje) en biljeken (prentje)
- vanwaar de g in : ik daag (duw), ik aag (houd), ik vaag (vouw), ik spaag (spuw) ?
en de n in : ik traan (trouw), ik baan (bouw) ?
- broeder wordt "brier", maar broeder Isidoor
- pers. voornaamwoorden : weir, geir, zèjer, eir, èjer ... waar komt die r
vandaan ?
- meervouden op "aan" ? Jawel : vraan (vrouwen), schaan (schouwen)
- "voorschoot" en "voorschot" : slechts een letter verschil, en toch :
vèskoeët en veerschot
- ouder - aar, maar houder - ager
- AN- tweelingwoorden : "wortel" en "mortel" worden "wèttel" en "miejetel"
- AN-bijwoord "er" wordt in het dialect steeds voorafgegaan door een d of een t :
der zenj der, as ter genoeg zen...
- dd wordt rr in "schirr'n" (schudden) en in "wèrr'n" (wedden) Typisch Pajots.
- rr wordt dd in "verwedder'n" (verwarren)
- j wordt zj in zjanevel, zjaloes, zjuwelier, mazjoor, zjubelee, zjongleer'n,
zjudas, e.a.
- hoop (verwachting) = oop, hoop (tas) = oeëp
- een dialectische eigenheid : e (de e van mes)
Komd e ? , Toe e ! e jommer ! e jojk e !
- de meeste dialectwoorden met et krijgen een j bij, (vetj, smetj, betj, retj),
die met èt meestal niet (kèt, slèt, spèt, wèt)

- de vroegere sch vinden we, in een verscherpte uitgave, terug in :
dèsken (dorsen), tiskén (tussen), bosken (bossen), Poësken (Pasen), meesjken (mensen) e.a.
- "ik kom e goesjtag of e zondag" ; maar : "ik kom en douëst'ndag of en donderdag"
(n voor een d, maar vanwaar dit tussenwerpsel ?)
- ewa stiejen'n en ewad appel'n : van het oude "entwat"
- "um" op het einde van een woord wordt "om" : minimom, albom, doëtom, balatom, Kerom Novarom. Behalve in "parfum"
- homoniemen "waar" (adjectief) en "waar" (bijwoord) zijn het niet in het dialect :
woër en woeër
- "mand" heeft twee dialectvormen : manne en menje
- lm en rm op het einde van een woord verlengen tot llem en rrem : kallem, pallem, fillem, wèrrem, vèrrem
- vier doden = vier doeë (geen meervoudsvorm)
- ik moet = ik moen (n als uitgang)
- tante=tentj'n (alleen als verkleinwoord gebruikt)
- rêken : contaminatie van "rijven" en "harken"
- "oon" wordt "ong" in saksofong, telefong
- t'ont : van "ten onzend"
- g'ad : betekent soms "gekregen" : ('k èm 'nt g'ad)
- "ervan" wordt steevast "eraf" ('k weet eraf, z'ès teraf gedoën)
- "beste" betekent vaak "nieuw" (z'eed 'n bèste kliejed gekregen)
- vreemde woorden op on, in of an krijgen een nasaal staartje (ballong, betong, basseng, kradang, sjarlatang)
- kent ge = kèn dje, maar kunt ge = kie je
- treffende voorbeelden van "terugkeer naar het AN : lèp - lippestift, oër-aderspat, meezje-miggebeet, weef-weduwschap, liejer-toeënladder
- "g'ètj" betekent : ge hebt, ge heet, ge eet
- "sa vier'n" en "san twiejen" sa ? san ?
- "waarschijnlijk" is bij ons reeds "heel zeker" (giejelzeker)
- "te Smouërs", te Klippelèjers" : te ?
- Veertig, vijftig, zestig, zeventig, negentig krijgen vaak een t vooraan :
tfieërtig, tfouëtig, tsèstig...
- "knie" wordt "knien", meervoud "knien'n"
- "pater" = "poëter", maar "potternèster"
- sprekend in het verleden zegt de Haaltenaar :
overjoër (over : alleen met "jaar")
passeerde joër, mondj, week
In de toekomst alleen "naaste": t'noste week, t'noste mondj, t'noste joër of
nostjor
- "awê" suggereert twijfel : "awê ba joj'k", "awel" van "hewel"
- in de uitdrukking "toesj en ten" onderkent men tweemaal het AN-woordje "dan"

Gilbert Redant.

FRANSE FURIE IN ONS DORP

Einde 17° eeuw zwaaiden de Spanjolen de scepter in Vlaanderen. Wij kennen die periode als "De Spaans-Franse oorlog".

De troepen van Lodewijk XIV trokken door onze streken en lieten heel wat verwoesting en leed achter (1).

Haaltert en Kerksken kregen eveneens hun deel. Een dokument uit 1683 verschaft ons interessante gegevens over deze gebeurtenis (2).

In het najaar van 1683 verbleven "twee campementen van omtrent 2000 mannen" in ons dorp. Zij waren "ghedetacheert tot het doen van exercitien. Dat het niet alleen "exercitien" betrof kunnen wij afleiding uit de verklaringen van de inwoners die alles in de steek lieten en hun woonplaats verlieten.

De militairen lieten een enorme ravage achter.

Eens de troepen vertrokken, werd een staat opgemaakt met schadeangifte. Het dokument vermeldt 114 aangiften, 45 in Haaltert en 69 in Kerksken, samen goed voor een bedrag van ruim 17.000 gulden.

De staat werd opgesteld door Bailliu, Meyer ; Burgemeester en Schepenen van de "prochien van Haeltert ende Kercxken" op 4 november 1683 ter attentie van de "Croone van Vrankerijck voor alle de schulden ende verlies bij de insetenen deser voorschreven prochien onderstaen geduerende het voorg. campement, passaigens (doortocht) ende fouragierynghen (bevoorrading) van de trouppen ende soldaten, hier hebbende moeten vertrecken uyt hunne woonsten met hunne domestiquen (personeel), meubelen ende bestialen, daerdoor sij hunne landen niet behoorlijck en hebben connen labeuren ende besayen, daervan de schaede oock bij deze wordt uytghesteken (in rekening brengen)."

De schulden en het verlies waren niet gering; dit bewijzen een paar gedetailleerde schadeangiften.

"Pieter D'Haeze, verlies van duyven en hoenderen, verckens met schaepen coeyen ende peerden.

Verlies van graenen, hoy, cloppelynghen (resten van het gewas) mette schaede in het gewas.

Verlies van brandhout bij de fransche verbrandt

Missaethede (=mislukken van gezaaide granen)

Becostynghe van vluchtynghe ende huyshuere ende solderhuere (huur van zolderkamer) en schaede."

-----

(1) Pirenne Henry - Geschiedenis van België - blz. 26 ev.

(2) RAG Land van Rotselaar nr. 358.

"Pieter De Graeve, schaede in syne coeybeesten en verckens
Verlies van graenen ende 30 banden vlas ende hoey ende hofgewas
Verlies van 450 hoppestaeken, temmerhout en brandthaut, hautenreck ende
huysraet inden huys
ende een spaensche saerge met een verckenskot en backen
Becostynghe van het vluchten met camerhuere".

"Adriaen de Saedeleer fs Jans eght verloren te hebben zyn huys,
schuere ende stallen met alle de graenen ende vruchten mette
huyscattheylen (huisraad) ende meubelen daer inne zijnde door den brandt
alswanneer de fransche in dese prochie is gheseyt gecampeert
sijn gheweest waard naer sijn beste goetduyncken wel 600 gulden.
Verlies van vier hoenderen ende schaede inde coeybeesten
Missaethede
Becostynghe van het vluchten ende caemerhuere."

Ook de notabelen werden niet gespaard.

"Den griffier van den lande van Rotselaer A. Willems
verlies van hoenderen ende schaede in de coeybeesten
Verlies van cooren mette schachten en hoy
Missaethede
Schaede in de schuere met het brandthout, huysraet ende verlies van bier
Becostynghe van het vluchten, caemer ende solderhuere en schaede".

"Burgemeester Andries vande Vijvere verlies van hoenderen ende schaede
inde beesten
Verlies van graenen
Verlies van haut ende van huysraet met bier
Missaethede
Becostynghe van vlucht en caemerhuere."

"Heer ende Meester Jacobus van Turnhout, pastor in Haeltert heeft
verlies van rendeken (rund)
Verlies van 400 hoppestaeken met andere huysraet ende bier
Becostynghe van het vluchten met het kercken dynghen ende
huys ende caemerhuere."

Een interessant detail is nog, dat op de 45 aangiften uit Haaltert er 19 zijn
die de verbranding van hoppestaeken vermelden, dus ruim 40 %. Dit toont aan
dat er in die periode een rijke hoppekultuur was in onze gemeente. Opmerkelijk
is wel dat bij de 69 aangiften van Kerksken geen enkele aangifte het verlies van
hopstaken aangeeft. De hoppeteelt was wellicht noodzakelijk daar er begin 17° eeuw
een twintigtal brouwerijen waren in beiden gemeenten (1).

Willy De Loose.

-----
1. De Brouwer Jozef - Toponymie van Haaltert - blz. 32

EEN HAALTENAAR ALS BLIKVANGER

Onder de talrijke markante figuren van de, de hele wereld bestrijkkende Congregatie van de Broeders der Christelijke Scholen, bekleedt een rasechte Haaltenaar een vooraanstaande plaats : Broeder Denis, als Alfons De Schepper in Ekent geboren op 18-10-82.

Weinigen onder ons hebben een boodschap aan die naam (enkelen misschien wel aan die van zijn broer Louis de veldwachter) al heeft geen andere ooit een dergelijke weerklank gekend tot ver buiten de landsgrenzen. Daarom deze bondige historiek van een leven dat volledig in het teken stond van de dienstbaarheid aan Kerk, jeugd en land.

Alfons De Schepper werd op 16-jarige leeftijd gekleed in het Noviciaat te Leuven en in 1904, als Broeder Denis, tot leraar benoemd aan het Sint-Amandscollege van Gent.

In 1912 behaalde hij in Sint-Lucas van diezelfde stad het diploma van architect, om twee jaar later als directeur van Sint-Lucas te Molenbeek te worden aangesteld.

Gedurende de eerste wereldoorlog veroordeelde de bezetter hem tot 3 maanden opsluiting te Diest, omdat hij (te vergeefts, overigens) had getracht zijn grotere leerlingen over de grens te smokkelen om bij het Belgische leger te worden ingelijfd. Begin 1918 werd hij wegens spionage te Antwerpen gevangen gezet en een maand later ter dood veroordeeld. Kardinaal Marciér kon de doodstraf op de valreep doen omzetten in levenslange hechtenis in Vilvoorde. "Levenslang" dat echter beperkt bleef tot een zestal maanden, zegge tot de dag dat de gevangene door de geallieerden werd bevrijd. (18-11-18)

Van 1919 tot 1926 was Broeder Denis directeur van Sint-Lucas te Gent, waarna zijn opgang in de hiërarchie van de congregatie begon. In 1926 werd hij Visiteur van België-Noord, zes jaar later assistent bij de Generale Overste voor heel het land, plus Nederland en Kongo.

Gedurende Wereldoorlog II trad hij op als bevoorrader (per tandem, nota bene) in graan, bonen en haring van de eigen communiteit.

In 1946 werd hij tot Vicaris-Generaal van de orde benoemd, later (in 1952) tot Algemeen Overste.

Op 74-jarige leeftijd vinden we hem als overste van de broeders-missionarissen in Kongo, directeur te Gombe-Matadi en drie jaar later van de Accademie St. Luc in Leopoldstad.

Op rust gesteld in 1969, kon hij slechts twee jaar van zijn welverdiend emeritaat genieten ; hij overleed op 12-2-71 in de kliniek van Avignon (Frankrijk) na een moeilijke doodsstrijd. Opmerkelijk bij dit laatste is dat hij, door zijn vele reizen en relaties met vreemden geleidelijk overtuigd Francofoon geworden, op zijn sterfbed nochtans in het Vlaams ijlde.

Een vrij bewogen leven als prominente figuur, derhalve. Daarbij komt nog dat hij het Retraitehuis in Groot-Bijgaarden stichtte, dat hij op een gegeven moment aan het hoofd stond van 16000 broeders, dat hij de eerste niet-Fransman was die het tot Algemeen Overste bracht en dat hij ooit door president Nasser van Egypte voor een onderhoud werd uitgenodigd.

Broeder Denis !

Wie, Haaltenaar zijnde, heeft na dit alles nog steeds geen boodschap aan die naam ?

Gilbert Redant.

HONDERDJARIGE TE HELDERGEM

In ons vorig nummer vindt U in het artikel "Wie haalde de kaap van de honderd in Groot Haaltert" de naam terug van Alexandrina Pardaens. Over de feestelijke huldigingsdag te Heldergerem schreef Pastoor Van Wassenhove het volgende relaas.

Alexandrina Pardaens woonde in een klein huisje dicht bij de kapel O.L. Vrouw ter Nood op de wijk Liefkenshoek (huidige Processieweg). Ze woonde in bij haar gehuwde zoon Karel en sleet er een gelukkige oude dag in familiekring.

Op 8 september 1913 werd de kaap van de honderd bereikt en al de parochianen zetten hun beste beentje voor om de eeuweling met veel luister te kunnen vieren. Op de vooravond werd het feest ingezet met klokkengelui en kanongeschut. De jongens trokken door de gemeente met fakkels en voor de deur van de eeuweling werd een feestlied gezongen. De volgende morgen, "de grote dag", droeg E.H. Pastoor de H. Communie ten huize van Alexandrina. Alle huizen waren versierd en bevlagd, mooie jaarschriften hingen boven de deuren en er was zelfs een prachtige praalboog geplaatst. Omstreeks 9 uur werd zij, vergezeld door haar kinderen en familieleden, stoetsgewijs naar de kerk begeleid en uitzonderlijk mochten allen plaats nemen in het koor. Na de viering had er een receptie plaats in het gemeentehuis en na toespraak door de Heer Burgemeester werden aan de honderdjarige talrijke geschenken aangeboden. Op het middaguur waren Alexandrina en haar kinderen terug in de pastorie en mochten er plaats nemen aan een feestelijke dis. Na het eten volgde er een kleine rustpauze. Om half vier trok de feeststoet door de gemeente. Er waren vier praalwagens, talrijke versierde rijtuigen en de fanfare zorgde met aangepaste muziek voor de feeststemming tijdens de rondrit. De eeuweling vergezelde de stoet in een open koets en genoot zichtbaar van de eerbetuigingen die haar te beurt vielen door de talrijke kijklustigen die massaal waren toegestroomd om de viering mee te maken. Klokslag 6 uur werd het gelegenheidslied (1) voor de tweede maal gezongen, onder de leiding van meester Corten, onderwijzer te Heldergerem. Enkele Vlaamse liederen stonden op het programma en werden uit volle borst gezongen door de plaatselijke jeugd.

-----

(1) Misschien heeft er nog iemand dat feestlied in zijn bezit ; zo ja, bezorg het ons en wij publiceren het. Met oprechte dank bij voorbaat.

Om de feestelijkheden te besluiten werd achter de kerk een prachtig vuurwerk gehouden ter ere van Alexandrina. Daarna nam ze met tranen in de ogen en woorden van dank afscheid van het in grote getale opgekomen publiek. Het was voor haar een dag om nooit te vergeten.

Bron Liber Memoriales
Kerkarchief Heldergem.

P(e)ardaens Alexandrina werd geboren te Heldergem op 18-09-1813 als wettige dochter van Perdaens Petrus en Antheunus Constantia en overleed er op 26-02-1915. Ze huwde te Heldergem op 28-09-1845 met De Jonge Eduard, wettige zoon van Franciscus en Breynaert Maria Josepha, geboren te Heldergem op 28-04-1799. Hij was weduwnaar van De Neve Benedicta en overleed te Heldergem op 29-04-1862.

Hun huwelijk werd gezegend met 3 kinderen.

- 1) De Jonge Carolus Ludovicus geboren te Heldergem op 26-08-1846 en er overleden op 17-03-1929. Hij huwde te Heldergem op 05-10-1871 met Van Melkebeke Barbara, geboren te Heldergem op 29-09-1850, en er overleden op 31-08-1944.
- 2) De Jonge Joannes-Baptist geboren te Heldergem op 25-08-1850
- 3) De Jonge Barbara geboren te Heldergem op 25-05-1856 en er overleden op 10-09-1942. Zij huwde te Heldergem op 18-02-1882 met Coppens Constantinus, geboren te Heldergem 30-01-1855 en er overleden op 23-04-1935.

De Troyer Roger.

HERINNERINGEN.

Op het einde van de eerste wereldoorlog vertrokken heel wat vaklui naar Frankrijk. Zij werden ingeschakeld bij de wederopbouw van verwoeste woningen.

De foto toont een groepje Kerkskenaren (in 1917) die werkzaam waren in Chauny, een stadje dichtbij St.-Quentin.

v.l.n.r. zittend met "Vive les Belge" : Arthur De Mulder ;
op ton : Albert D'Haeseleer.

1ste rij : Petrus De Rijck ; ..... ; Frans Baetens ; Frans
De Pelsemaeker ; Cesar Lievens ; Frans De Rouck ; Donaat
De Pelsemaeker en Petrus De Cock.

2de rij : Gustaaf De Pelsemaeker ; Alfons Guns ; Jozef Callebaut ; Arthur
De Pelsemaeker ; Gustaaf Welleman ; ... Ruysinck ; Gustaaf Baeyens
en Frans Wijnant.